

(א) [לעיל יח ע"ב לקמן מד' ע"ג], (ב) לעיל יח: [לקמן מד']; (ג) [נבמ"י: ומדון]; (ד) [לעיל טו ע"א], (ה) ממורה ל' מ"ב פ' כהה, (ו) ערכין ל', (ז) [נבמ"י: ממנה, וכן בסמוך], (ח) [נבמ"י: ואשכחן ענד עברי הנמכר וכו', ועיין פ"י]; (ט) [י"בקרובים: תלמל בנח"י, ועיין רשנ"א], (י) [ונמכר לעי"ס הוא בויקרא כה, גכ, ונמכר לשראל הוא שם שם מ, וכן בדברים טו, יח], (י"א) [ועינדון כט, ערכין ל', סוטה מה, (ג) מ"ב פ' מ: ערכין ל': תוספתא דערבין פ"ה ה"ד פסיקתא פרשת כהה, (ג) [לקמן כי ע"א], (ה) ערכין ל': לקמן מ, יומא פו: סוטה כב, [מור"ק ס:]; (ט) ב"ק קנ"ג: בי"מ ט"א, (פ) [נבמ"י: ונל], (פ) [נבמות מו, (ק) [ג"ל דיו, והוא תהילת דבורה, (תש"ל, ע"ט]), (ר) [בסוכות כי ע"ב], (ש) [דערבין פ"ה], (ס) [דבר"י ע"ב: סוף שמורה, ועיין רש"ל], (פ) [לקמן ככ ע"ב], (צ) [סוטה ח ע"א], (א) [לעיל יח, (ד) [נצי מנהל ו ע"א], (ס) [נל נודע מקומן ועי' השמטות הירושלמי, (י) [עי' אבות פ"ה מ"י],

תורה אור הש"ס

- אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא וְאָנָהּ אשתו עמו: שמות כא ג.
- וכי ימכר איש את בתו לאקנה לא תצא בקצאת העבדים: שמות כא ז.
- אם עוד רבות בנינים לפניהן ישיב יורקאן במספא מקנהו: ויקרא כה גא.
- ואם מעט נישאר בנינים עד שנת הדיכל וחשוב לו כפי שניו ישיב את גאָלחו: ויקרא כה גב.
- ותָּהָהּ בי אימור אלקָה לא אצא ממקח בי אַהֲבָךְ וְאֵת בִּיתְךָ בי טוב לו עמך: דברים טו טז.
- בשנת היובל הוואת תשוב איש אל אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כה יג.
- וכי ימכר אֲחִיךָ וקבר מֵאֻזָּתוֹ וקא גאָל וְהָקִיב אֵלָיו וְגָאֵל את ממכר אֲחִי: ויקרא כה כה.
- ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה וְהָיְתָה אֲקָלָתוֹ עד חם שנת ממכרו יָמֵי תְהִיָּה אֲקָלָתוֹ: ויקרא כה כז.
- וכי ימכר אֲחִיךָ וקשה לו עמך וְהָיְתָה בִּי גֵר וְתוֹשֵׁב וְחַי עמך: ויקרא כה לה.
- וכי ימכר אֲחִיךָ עמך ונמכר ונמכר לך לא תַעֲבֹד בו וּמִכֹּר לָךְ לא תַעֲבֹד בו עֲבַדְתָּ עֶבֶד: ויקרא כה לוט.
- וכי תשיג יד גר ותושב עמך וקח אֲחִיךָ עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: ויקרא כה מז.

מוסר תוספות

- גניא, וא"ת ומנלן דעל ידי סחורה בלבד קלקולים אלו שמפרש כאן באין עליו דילמא ע"י הירשה וזריעה ודוקא הם באים וייל דהיינו מדה כנגד מדה ע"י שמכר פירות שביעית הוא מוכר את אשר לו, מוס' ערכין ל': ב. משום פגם משפחה, מוס' ה'הל"ש, א. גניא, לפי שסופן של ע"כ ליעקר דריש הוי, מוס' ערכין ל. ד. ולהכי אתי יתורא דקרא אחר הסמוך אוליין, מוס' ערכין ל: ע"ש.

מוכר את מטלטליו, (שם). בשנת היובל, שביעית ויובל חלל הא (שם), וסמך ליה וכי תמכור ממוכר, ודרשין סמוכין והכי אמר רחמנא אס לא תשמרו מלות יובל סופכם למכור מטלטלין וכלי תשמיש (שרכין ל:), לא הרגיש, לא נדעוע לשון מן העבירה ועשאה, ובפעם שניה תני לא באת לידו, שאפילו על לבו אין עולה שמהל עבירה (שם), גיובין אינש ברתיה ולא גיויף ברביחא, דרביית כמיז כהא ענינא, דכתיב אל תקח ממלחו נשך ומרעית וגו' והא דמאי מקמי הכי כבר זכנה לגרמיה דכתיב יחלל ליה (שם), ברתיה מגרעא ונפקא, שסמך סמיכת באת אינש שמהל אלא עד שיגיעו ימי נעורו, ואס בל לפדותה בתוך כך מחשב דמינש שמכרה כמה מניע לכל שנה שיתיה רלחיה להיות צד האדון, ולפי אותו משעון התניע לכל שנה מנכה לו האדון לכל שנה ושנה שמשמח, דכתיב (לעיל ד:) ופדעה מלמד שמגרעת פדיונה ויואלה (שם), לגר תושב, שקבל עליו שלא לעבוד עבודה סוכים ואוכל נפילות (ב"מ ע"א),

האשה נקנית

לקרובים, אע"ג שאין כאן יעוד שאין קדושין מופסין זה: ורבי **מאיר**, דדריש להאי לאמה בפוסק ע"מ שלא ליעיד: **כרנן**, לעיל בשמעתין דקמני אין מוכרה לקרובים: אין **מוכרה** **לאציו**, שאסורה לו משום בת בנו: **ולא לבנו**, דהוא ליה אחותו ואין קידושין מופסין

בחיזי כריתות כדלקמן (דף סו:): **היכל דאינא זד יעוד**, כשמוכרה לאציו ויש לו בן ליעדה לבנו דהוא ליה בת אחיו אבל כשמוכרה לבנו אין כאן זד יעוד לא לו ולא לבנו דהוא ליה אחות אציו: **בגופו יאל**, לקמיה מפרש: **יחידי יאל**, לקמיה מפרש: **הוה אמינא**, לא תנא דראשי אצרים כעבד שיואל ואין נוטל כלום אבל זו תנא ותטול דמי עינה קמ"ל קרא יחירא דאין דין יואלא במסרון אצרים כלל: **יחידי נכנס**, לרבי אליעזר נמי משמע ליה בגפו לשון בגופו ומפרש ליה לומר שאס בל בגופו יחידי יאל **יחידי: מוסר לו**, על כרחו: **שאין מחשנין לו**, כשצא לגרע ולפדות את עצמו: **אלא מנה**, כמה מגיע ממנה לכל שנה של שש שנים שמות מנה וכמה מגרע לכל שנה(י) ואס נותרה שנה נותן לו שמות מנה ולא אמרינן הרי השביח שנתייקרה הפעולה או החליף כח ועומד על מאמס תמנה מאמס לפעולת שש שנים ויתן לו שליש מנה: **מסכף מקנתו**, משעת מקנתו ישיב גאולתו: **הכסיף**, נתקלקל: **שאין מחשנין לו**, את השנים שעליו לעבוד אלא במנה כאלו נמכר במנה ולקמיה יליף מאי חזית דדריש להו לקולא ויודו של עבד כוכבים על התחתונה כדלמרי: **אמר אציו כנן עוא**, כי הוה דניחא דעמיה הוי רגיל למימר הכי הריני פתוח ומוכן להשיב לשואלי דצר תורה כנן עואי שהיה דר בטבריא שהיה חריף ודרשן ואמר (בסוכות נה), כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חזן מן הקרח הזה: **נדרשינאו תומרא**, להחמיר על העבד השביח יתן כפי שניו הכסיף ישיב לפי כסף מקנתו: **מדריני יוסי כרני חנינא**, שלא בל לידי עבדות אלא שהיה חסוד על השביעית: **אזקסא של שביעית**, איסור הקל שבה העושה סחורה בפירותיה דהוא ליה לאו הכא מכלל עשה לאכלה (ויקרא כה) ולא לסחורה(י): **בשנש היובל הווא**, וכי תמכרו אס תמכרו ותקנו מנה שאסרתי לכם בו סופן למכור ממכריך וכל כלי ציתך: **לא הרגיש**, לא שס לבו לפורענות הכא עליו לחזור בו מעבירה שצדו, כגי לא הרגיש גרסיין **לסוף שמורה** (א) **אס שדוסיו וגזי** לא באת לידו ככולהו גרסי' בתוספתא(י)

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

רבי יוחנן

פרק ראשון קידושין ב.

שאינו יוצא בראשי אברים בעבד, דס"ד ללא גרע מעבד כנעני שאינו יואל בשש ויובל(י) ונגרעון כסף ועובד את הבת ואפילו הכי יואל בראשי אצרים:

אבקה של שביעית, פירוש איסור קל שבה דעיקר איסור שביעית אינו אלא בעבדות קרקע כגון חרישה וחריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא לאכלה ולא לסחורה ומסגרל שצא לו עונש זה על משא ומתן מדה כנגד ט מדה"א:

הא קמ"ל לייבון איניש ברתיה, מכל מקום רבית קשה יותר: **לעקב** זה עבודת כוכבים, ססופה (י) ליעקב(י):

ד"ר שיינ לע"ב

עבד ד' ופשו ליה תרתי נתיב ליה תרתי כפי פיש בקונטרס לא איירי קרא לא בהשביח ולא בהכסיף וקשה דא"כ אמאי שני קרא בלישניה לכתוב אידי ואידי מכסף מקנתו או כפי שניו ואומר ה"ר כרוך דה"פ אס עוד רבות בשנים דעבד תרתי ופשו ליה ארבע נתיבי ליה ארבע מכסף מקנתו צין הכסיף וצין השביח משום שהוא סמוך לזמן כניסה טפי מזמן יואלה ואס מעט נשאר בשנים דעבד ארבע ופש תרתי נתיבי ליה כפי שניו שהוא שזה עתה והוא סמוך לזמן יואלה צין הכסיף וצין השביח(י):

(י) **בל הקונה עבד עברי בקונה אדון לעצמו**, וקשה מאי אדון די לו להיות כאלדונו ויש לומר כדליתא צירושלמי(י) דפעמיס אין לו אלא כר אחת אס שוכב עליו בעצמו אינו מקיים כי טוב לו עמך ואס אינו שוכב עליו וגס אינו מוסקרו לעבדו זו מדת סדוס(י) מנאל שש"כ(י) כתיב למסור לעבדו והיינו אדון לעצמו: גאולתו

ידו על התחתונה נמכר לישראל מנלן ת"ל **ישיב שכיר לגזירה שוה** אמר אביי הריני כבן עואי בשוקי טבריא א"ל ההוא מרבנן לאביי מכדי הני קראי איכא למידרשינהו לקולא ואיכא למידרשינהו לחומרא מאי חזית דדרשינהו לקולא נידרשינהו לחומרא לא סלקא דעתך מדאקיל רחמנא לגביה(י) דתניא כ"י טוב לו עמך **יעמך** במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי בקונה אדון לעצמו ואימא הני מילי לענין אכילה ושתיה כי היכי דלא ליצטער ליה הא לענין פדיון נחמיר עליה מדרבי יוסי בר' חנינא(י) דתניא רבי יוסי ברכי חנינא אומר בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו שנאמר **בשנת היובל (א) תשובו איש אל אחוזתו** וסמך ליה וכי תמכרו ממוכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד **ליד לא הרגיש** לסוף מוכר את שדותיו שנאמר **כי ימוך אחיך** ומכר מאחוזתו לא באת לידו עד שמוכר את ביתו שנאמר **כי ימוכר בית מושב עיר חומה מאי שנא** התם דאמר ליה הרגיש ומאי שנא הכא דאמר לא באת לידו כדרב הונא(י) דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא געשית לו כדיתר ילא באת לידו עד שמוכר את בתו שנאמר **וכי ימוכר אינש ברתיה** ולא גיזיף בריביתא מאי טעמא ברתיה מגרעא ונפקא והא מוספא ואולא לא באת לידו עד שלוח ברבית שנא' **וכי ימוך אחיך** ומטה ידו עמך וסמך ליה אל תקח מאתו וגו' ילא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנאמר **וכי ימוך אחיך** ונמכר לך(י) **לא לך אלא לגר** שנאמר **לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב** שנאמר גר תושב(י) משפחת גר זה עובד כוכבים כשהוא אומר לעקר זה

ממכר בית און סהדי שכבר מכר את בתו אס יש לו בת קטנה קודם שלוח ברכית דניחא ליה וכו': ווי ימוך אחיך, הכל כסדר סמיכת פרשיות הוא דורשו וכוין זו קשה משלפניה: **שנאמר** לגר, פרשה אחרת היא הסמוכה לנמכר לך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו':

זה הסומך בפירות שביעית, ולהכי קרי ליה אבק, שאין זו עיקר מלתה של איסור שביעית (שם), מעיד דלא הוי עיקר האיסור מלי זו קרי אבק וכו' כמו אבק הטולה מדבר סתמש בתמשת (סוכה ט:), **לבסוף**

בשנת היובל, שביעית ויובל חלל הא (שם), וסמך ליה וכי תמכור ממוכר, ודרשין סמוכין והכי אמר רחמנא אס לא תשמרו מלות יובל סופכם למכור מטלטלין וכלי תשמיש (שרכין ל:), לא הרגיש, לא נדעוע לשון מן העבירה ועשאה, ובפעם שניה תני לא באת לידו, שאפילו על לבו אין עולה שמהל עבירה (שם), גיובין אינש ברתיה ולא גיויף ברביחא, דרביית כמיז כהא ענינא, דכתיב אל תקח ממלחו נשך ומרעית וגו' והא דמאי מקמי הכי כבר זכנה לגרמיה דכתיב יחלל ליה (שם), ברתיה מגרעא ונפקא, שסמך סמיכת באת אינש שמהל אלא עד שיגיעו ימי נעורו, ואס בל לפדותה בתוך כך מחשב דמינש שמכרה כמה מניע לכל שנה שיתיה רלחיה להיות צד האדון, ולפי אותו משעון התניע לכל שנה מנכה לו האדון לכל שנה ושנה שמשמח, דכתיב (לעיל ד:) ופדעה מלמד שמגרעת פדיונה ויואלה (שם), לגר תושב, שקבל עליו שלא לעבוד עבודה סוכים ואוכל נפילות (ב"מ ע"א),

ב.

עין משפט

נר מצוה

קצו א מיי פ"ד מהל' עבדים הל' יא:
קצו ב מיי שם הל' ו:
קצו ג מיי שם פ"ג הלכה ד:
קצט ד מיי' שם פרק ג הלכה ט:
ה ה מיי' שם פ"א הלכה ט:
רא ו מיי' שם פרק ד הלכה ב:
רב ז מיי' שם פרק א הלכה א (ב):

הגהות הב"ח

(א) גכ' בשנת היובל הוואת תשוב איש אל אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כה יג.
(ב) רש"י ד"ה אלא מנה כנגד מדה, וכן בדברים טו, יח].
(ג) ר"ה לא הרגיש וכו' לסוף שמכר וגזי לא באת כ"ל ומיטות את שדומין נמקס:
(ד) תוס' ד"ה כל כ"ל קודם ד"ה אבקה:

מוסף רש"י

אין מוכרה לקרובים. אין מוכרה האל לבנו לקרובים שאלו אסורין עליהם ליעד, דנענין אסר לו יעדה (דע"ל יח). לקרובים שאין להם קדושין צה דנענין רלחיה ליעיד (לקטו מד), **אם בגפו יבא**, שלא היה נשוי אשה לביתו אס עלולותיה ולשון כניסו שלל צל אלא כמות שהוא יחיד בתוך לנשו כנף דנכחו אס עלולותיה ולשון אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית. בעל כרחו של עבד, דמירת הכתוב היא, דכתיב אס בעל אשה הוא, וכתיב במרים אס אדוניו יתן לו אשה וגו' (ותורה ל), שהיו לו ולדות ממנה (דע"ל ד:), שאין מוהשכין לו אלא מנה. כשצא לפדות עצמו מחשב כמה שנים משעבר שמכר (עד שנת היובל) ומחשב כמה מגיע מחלותו מנה לכל שנה ושנה ואס עברו שנים או שלש שנים יכנה על אדוניו לפי מחשון המגיע לכל שנה, כדכתיב כימי שכר יהיה עמו (שרכין ל), כפי שניו. משמע כפי שנים שעמד כן, כלומר לפי מה שהוא שזה בלתי שעה (שם), אין לי אלא מה שעה (שם), אין לי אלא עבד הדמיון לעובד כוכבים. דהאי קרא נמנמך לעי"ס(י) כתבי, דכתיבי וסי תשיג יד גר ותושב וכו' (שם), ת"ל שביד שכיר, מביי כהל כימי שכיר יהיה עמו ומתבי עמו ומתבי נמנמך לסדלאי כי משנה שכר שכיר ענדר וגו' (שם), הריני כבן עואי בשוקי טבריה, יוס אחד היתה דעמו ללולא, אמר הריני כאן כפונמדיתא מלך להשיב דבר לשואל בעומק ובהרפיות כנן עואי שהיה חריף ודרשן כשוקי טבריה (סוכה מה, ובכ"ז שרכין כט, ברבא), הריני משונב בתקומי שאני דרשן ובקי כנן עואי שהיה משתבח כשוקי טבריה כדמניא בבכורות כפרק תשיעי (נה), בן עואי חומר כל ממזי ישראל לפני כקליפת השום (שרכין ל:), מוכדי הני קראי, עבד עברי (שם), קיבר, שגוגדרי"י(י) (שם), מדרבי יוסי ברי חנינא, דחילי לא בל מיון כן אלא מפני שהיה רשע ופשה סחורה בפירות שביעית (שם), אבקה של שביעית, הסומך בפירות שביעית, ולהכי קרי ליה אבק, שאין זו עיקר מלתה של איסור שביעית (שם), מעיד דלא הוי עיקר האיסור מלי זו קרי אבק וכו' כמו אבק הטולה מדבר סתמש בתמשת (סוכה ט:), **לבסוף**

בשנת היובל, שביעית ויובל חלל הא (שם), וסמך ליה וכי תמכור ממוכר, ודרשין סמוכין והכי אמר רחמנא אס לא תשמרו מלות יובל סופכם למכור מטלטלין וכלי תשמיש (שרכין ל:), לא הרגיש, לא נדעוע לשון מן העבירה ועשאה, ובפעם שניה תני לא באת לידו, שאפילו על לבו אין עולה שמהל עבירה (שם), גיובין אינש ברתיה ולא גיויף ברביחא, דרביית כמיז כהא ענינא, דכתיב אל תקח ממלחו נשך ומרעית וגו' והא דמאי מקמי הכי כבר זכנה לגרמיה דכתיב יחלל ליה (שם), ברתיה מגרעא ונפקא, שסמך סמיכת באת אינש שמהל אלא עד שיגיעו ימי נעורו, ואס בל לפדותה בתוך כך מחשב דמינש שמכרה כמה מניע לכל שנה שיתיה רלחיה להיות צד האדון, ולפי אותו משעון התניע לכל שנה מנכה לו האדון לכל שנה ושנה שמשמח, דכתיב (לעיל ד:) ופדעה מלמד שמגרעת פדיונה ויואלה (שם), לגר תושב, שקבל עליו שלא לעבוד עבודה סוכים ואוכל נפילות (ב"מ ע"א),